

N:o 4.

Ank. till Riksd. Kansli d. 3 Maj 1867, kl. 1 e. m.

Särskilda Utskottets för frågor rörande försvarsverkets ordnande Utlåtande, i anledning af dels återförvisning, dels skiljaktiga beslut i vissa delar af Utskottets Utlåtande N:o 2, rörande väckta motioner om landtförsvarets ombildning och dertill hörande frågor.

Särskilda Utskottet för frågor rörande försvarsverkets ordnande, som genom protokollsutdrag erhållit kännedom om de beslut, Kamrarne under öfverläggningar den 24, 25 och 26 April fattat, angående det af Utskottet inlemnade Utlåtandet, samt deraf funnit, att Kamrarne, hvar för sig, dels bifallit eller afslagit Utlåtandets särskilda punkter, dels å dem yrkat förändrad ordalydelse, eller återförvisat dem till förnyad behandling, har med anledning häraf åter tagit de till dess handläggning öfverlemnade frågor i öfvervägande samt får deröfver afgifva följande Utlåtande.

Första punkten, deruti Utskottet tillstyrkt: "att Svenska arméen skulle bestå af stam, innefattande befäl och trupp, samt beväring", har, såsom af båda Kamrarne bifallen, blifvit Riksdagens beslut.

Andra punkten, deruti Utskottet tillstyrkt: "att stammen skall vara både indelt och värfvad", har af Första Kammaren blifvit bifallen, men af Andra Kammaren afslagen. Ehuru Utskottet af Andra Kammarens öfverläggningar trots sig finna, att orsaken till dess afslag sannolikt skulle kunna undanröjas genom en förändrad ordalydelse af punkten, utan att dess mening väsentligen behöfde ändras, samt föreställt sig att Första Kammaren möjligtvis utan betänklighet skulle lemna sitt bifall till en sådan förändrad ordalydelse, har det likväl ansett punkten af mindre vigt, då Kongl. Maj:t, om Riksdagen bifaller hvad Utskottet i nästföl-

Bih. till Riksd. Prot. 1867. 8 Saml. 1 Afd. 4 Häft.

jande punkt tillstyrker, icke lärer underlåta att i den blifvande organisationsplanen för arméen föreslå, på hvad sätt stammen skall vara sammansatt; hvarföre Utskottet får tillstyrka,

att andra punkten måtte anses hafva förfallit.

Tredje punkten, deruti Utskottet tillstyrkt: "att ordinarie och extra ordinarie roteringen och rustningen, för så väl land- som sjöförsvaret, i sin närvarande form skall upphöra, för att ordnas efter angifne grunder", har af Första Kammaren blifvit afslagen, men af Andra Kammaren till Utskottet återförvisad. I afseende på densamma har Första Kammaren likväl för sin del fattat det beslut: "att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och vid blifvande nådigt förslag till arméens organisation taga i öfvervägande, om och i hvad mån en lättnad i det på rote- och rusthållare hvilande besvär må af rätt och billighet påkallas, såsom ersättning för den väsendtliga utsträckning af allmänna värneplikten, som för ett fullständigt ordnande af Rikets försvarsväsende utan tvifvel lärer finnas nödig".

Af öfverläggningen i Andra Kammaren har Utskottet trots sig finna, att denna Kammare, om äfven af olika tankar med Utskottet i afseende på flera enskildheter af dess förslag till ordnande af indelta stamtruppens organisation efter nya grunder, likväl icke ogillade vissa andra delar af detsamma. Och Utskottet skulle häri möjligen kunnat finna en orsak, att med ledning af de åsikter, som under öfverläggningen i Andra Kammaren yttrades, inkomma med nytt förslag i samma hufvudrigtning, fastän med ändring i nämnda enskildheter.

Då Första Kammaren likväl icke allenast afslagit Utskottets hemställen, utan äfven fattat ett nytt och från densamma skiljaktigt beslut, har Utskottet förmodat att ett förslag i öfvannämnda rigtning icke hos Första Kammaren skulle röna någon framgång, i hvilken händelse hela denna viktiga fråga så mycket mera vid denna riksdag skulle förfalla, som Andra Kammaren ej närmare uttryckt sin mening. Utskottet har derföre föreställt sig, att en anslutning till Första Kammarens beslut i denna punkt vore enda sättet att sammanjemka de skiljaktiga meningarne, samt dymedelst påskynda utvecklingen af den viktiga frågan om försvarsväsendets stärkande.

Emellertid har Första Kammaren icke i sitt beslut närmare utvecklat, hvaruti den lättnad af indelningsverkets börda skulle bestå, som kunde påkallas såsom ersättning för den väsendtliga utsträckning af allmänna värneplikten, hvilken vore nödig för ett fullständigt ordnande af Rikets försvarsväsende. Möjligt är att en dylik lättnad icke kan vinnas, utan en sådan förändring af indelningsverket, att det aflöses, och stamtruppens underhåll jemnt fördelas på alla samhällsklasser, för hvilken mening äfven många röster höjdes i Andra Kammaren.

På grund häraf och med närmast möjliga anslutning till Första Kammarens beslut och till de i Andra Kammaren yttrade åsikterna, får Utskottet i afseende på tredje punkten tillstyrka att densamma måtte erhålla följande lydelse:

det Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, att då, för ett fullständigt ordnande af Rikets försvarsväsende, en väsendtligt utsträckt allmän värnepligt utan tvifvel är af behovet påkallad, men möjligen icke kan genomföras med bibehållandet af indelningsverket i dess nuvarande form, Kongl. Maj:t täcktes låta utreda och vid uppgörande af nådigt förslag till arméens organisation taga i öfvervägande, om och på hvad vilkor det nu på rote- och rusthållare hvilande besvär må kunna lindras, eller ock aflösas, samt jemväl på öfriga samhällsklasser fördelas.

Fjerde punkten, deruti Utskottet tillstyrkt tillsättande af länskomiteer för att utreda det sätt, på hvilket den af Utskottet ifrågasatta omändringen af indelningsverket i hvarje ort lämpligast skulle kunna ske, ansågs af Första Kammaren, då tredje punkten afslogs, hafva förfallit, samt återremitterades af Andra Kammaren. Då äfven Utskottet frångått sitt ursprungliga tillstyrkande i tredje punkten, och då i den nya ordalydelse densamma erhållit, äfven en utredning är begärd, samt sålunda ej särskildt behöfver ifrågasättas, får Utskottet tillstyrka,

att fjerde punkten måtte anses hafva förfallit.

Femte punkten, deruti Utskottet tillstyrkt förkortad tjenstetid för indelta stamtruppen, afslogs af Första Kammaren och återförvisades af Andra Kammaren. Då densamma i alla händelser blir beroende af de beslut, Kamrarna komma att fatta i afseende på tredje punkten, och då genom den sednares förändring de förutsättningar bortfallit, på hvilka Utskottet grundade sin ursprungliga framställning, får Utskottet tillstyrka,

att femte punkten för närvarande måtte anses hafva förfallit.

Sjette punkten, i hvilken Utskottet afgifvit förslag angående den indelta och värfvade stamtruppens styrka, och som af Första Kammaren blifvit afslagen och af den Andra återförvisad, torde på samma skäl som den föregående ej för närvarande böra till något afseende föranleda, hvarföre Utskottet får tillstyrka,

att sjette punkten måtte anses hafva förfallit.

Sjunde punkten, deruti Utskottet föreslår indelta stamtruppens förläggning, så att ingen del af Riket må sakna stamtrupp, och hvilken af Första Kammaren på grund af dess beslut angående tredje punkten ansågs hafva förfallit samt af Andra Kammaren blifvit återförvisad, torde likaledes, på samma skäl som de båda föregående, ej böra till något afseende föranleda, hvarföre Utskottet får tillstyrka,

att sjunde punkten måtte anses hafva förfallit.

Åttonde punkten, i hvilken Utskottet föreslår: "att infanteriets stamregementen sålunda måtte organiseras, att de kunna utvidgas till fyra och stamkårerne till två bataljoner", har af Första Kammaren blifvit bifallen och af Andra Kammaren återförvisad. Då en sådan åtgärd, som den Utskottet i denna punkt föreslagit, kan vidtagas oberoende af stamtruppens sammansättning, och då Utskottet i afseende derå ej funnit skäl att frångå sitt af Första Kammaren gillade förslag, får Utskottet, med hänvisande till den i Betänkandet afgifna motiveringen, tillstyrka,

att Andra Kammaren i afseende på åttonde punkten fattar samma beslut som Första Kammaren.

I *Nionde punkten*, mom a), hade Utskottet föreslagit: "att hvarje Svensk man från fyllda 20 till fyllda 50 år är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar, samt att, utan rätt till friköp eller lega, underkasta sig den derfor erforderliga öfning"; detta moment bifölls af Första Kammaren, men med den förändrade ordalydelse: "att hvarje Svensk man från och med året näst efter det han fyllt tjugu år till och med det år, då han uppnår femtio års ålder, är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar, o. s. v.;" de båda öfriga momenterna af punkten, som rörde möjlig befrielse från värnepligtens fullgörande samt vanfrejdad persons skyldighet att deltaga i fäderneslandets försvar, bifölls af Första Kammaren med den af Utskottet föreslagna ordalydelsen. Af Andra Kammaren återförvisades punkten. Då den af Utskottet föreslagna utvidgning af värnepligten synes oundgängligen nödvändig för förstärkandet af fäderneslandets försvar och ej står i något närmare sammanhang med stamtruppens sammansättning, äfvensom Utskottet för öfrigt ej funnit något skäl att

frånga sitt af Första Kammaren gillade beslut, för hvilket motiverna återfinnas i dess Betänkande, anser sig Utskottet böra vidblifva detsamma, med den ändring likväl, som af Första Kammaren blifvit föreslagen, hvilken dels afser ett förtydligande och dels en närmare öfverensstämmelse med de i gällande beväringstadga brukliga ordalagen. Utskottet får med anledning häraf tillstyrka,

att Andra Kammaren i afseende på nionde punkten fattar samma beslut som Första Kammaren, och att densamma således måtte erhålla följande lydelse:

- a) att hvarje Svensk man från och med året näst efter det han fyllt tjugu år till och med det år, då han uppnår femtio års ålder, är skyldig att deltaga i fäderneslandets försvar samt att, utan rätt till friköp eller lega, underkasta sig den därför erforderliga öfning;
- b) att från denna skyldighet, som tillika bör betraktas såsom en medborgerlig rättighet, ingen annan befrielse må ega rum än den, som betingas af sjukdom, vanförhet eller af de eljest synnerligen viktiga skäl, som, efter Kongl Maj:ts framställning, Riksdagen kan komma att antaga; och
- c) att vanfrijdad person har skyldighet, men ej rättighet att deltaga i fäderneslandets försvar.

Af *Tionde punkten*, i hvilken Utskottet föreslår sättet för värnepligtens fullgörande inom beväringen, krigsreserven och landstormen enligt vissa åldersbestämmelser, har Första Kammaren bifallit mom. a) och c) oförändrade, mom. b) och d) med den redaktionsförändring, som blifver en följd af Kammarens beslut i afseende å mom. a) i nionde punkten, samt mom. d) med uteslutande af följande ord i detsamma: "samt ej heller må utan Riksdagens hörande utom de Förenade Rikenas gränser användas;"

Af Andra Kammaren har tionde punkten blifvit till Utskottet återförvisad.

Då Utskottet tillstyrkt den i mom. a) i nionde punkten af Första Kammaren beslutade redaktionsförändring, måste det i öfverensstämmelse dermed äfven tillstyrka deraf följande förändringar i tionde punktens mom. b) och c). Hvad beträffar uteslutandet af ofvan nämnda mening ur mom. d), så har Utskottet, som föreslagit densamma, för att så klart uttrycka krigsreservens karakter af tillfälligt uppbåd, hvilket blott i yttersta nödfall behöfver införlifvas med aktiva arméen och aldrig får användas annat än till de Förenade Rikenas försvar, att ingen misstydnung kan ega rum, ej funnit skäl att frångå sin i Utlåtandet N:o 2 gjorda framställning. Med anledning af hvad ofvan blifvit yttradt, får Utskottet därför föreslå: att tionde punkten erhåller följande lydelse:

- a) att den allmänna värnepligten fullgöres dels i beväringen och dels i landstormen;
- b) att beväringsskyldigheten vidtager året näst efter det den värnepligtige fyllt 20 år samt varar till och med det år, då han uppnår 26 års ålder, dock så att till krigstjenst uppkallad beväring tjenstgör till krigets slut, äfven om han under detsamma skulle utträda ur beväringens åldern;
- c) att värnepliktig från utträdet ur beväringens åldern till och med det år, då han uppnår 50 års ålder, tillhör landstormen, som bör organiseras länsvis i kompanier och bataljoner;
- d) att landstormens fyra yngsta åldersklasser bilda krigsreserven, som, så vidt möjligt, ordnas på sjelfständiga afdelningar, och hvilken till aktiva arméens förstärkande icke får utgå, förrän beväringens alla åldersklasser

inom samma ort blifvit uppbådade, samt ej heller må, utan Riksdagens hörande, utom de Förenade Rikenas gränser användas;

e) att i landstormen i krigstid ingår hvarje man inom beväringens åldern, som icke på annat sätt till Rikets försvar är uppbådad.

Elfte punkten, deri Utskottet föreslagit beväringens fördelning på och samöfning med stammen, har af Första Kammaren blifvit bifallen samt af Andra Kammaren återförvisad. Som Utskottet ej funnit skäl vara för handen att ändra sitt af Första Kammaren gillade förslag, får det derföre tillstyrka,

att Andra Kammaren i afseende på elfte punkten fattar samma beslut, som Första Kammaren.

Tolfte, trettonde, fjortonde, femtonde och sextonde punkterna, hvilka afhandla anskaffningen af det ökade antal befäl, som genom arméens föreslagna förstorande blir erforderligt, äfvensom aflöningen af indelta arméens befäl och tjänstemän, hafva, såsom af båda Kamrarna bifallna, blifvit Riksdagens beslut.

Sjuttonde punkten, deri Utskottet föreslår ändamålsenliga kavalleridepöters anordnande i de olika delarne af landet, har af Första Kammaren blifvit afslagen och af Andra Kammaren återförvisad. Då Kongl. Maj:t, om Kamrarna bifalla Utskottets i tredje punkten gjorda framställning, icke i den blifvande organisationsplanen för arméen läser underlåta att i nämnda hänseende föreslå de åtgärder, som kunna finnas behöfliga, tillstyrker Utskottet,

att sjuttonde punkten måtte anses hafva förfallit.

Adertonde punkten, deri Utskottet föreslår militära öfningars införande i skolorna samt äfven under åldern mellan skoltidens slut och inträdet i beväringens åldern har, såsom af båda Kamrarna bifallen, blifvit Riksdagens beslut.

Nittonde punkten, i hvilken Utskottet föreslår beväringsexercisens förlängande till 60 dygn, hvaraf 10 första, 30 andra och 20 tredje året m. m., har af Första Kammaren blifvit bifallen och af Andra Kammaren återförvisad. Då Utskottet fortfarande är af den åsigten, att, hvilken organisation än måtte gifvas åt stamtruppen, den föreslagna öfningstiden är den minsta, som kan ifrågasättas, om beväringen till ökad antal skall kunna införlifvas med stammen och med densamma utgöra krigsdugliga afdelningar, samt om den icke utan gagn för fäderneslandet skall uppoffras på slagfälten, måste Utskottet vidblifva sitt äfven af Första Kammaren i nämnda hänseende gillade förslag, samt får derföre tillstyrka,

att Andra Kammaren måtte godkänna hvad Utskottet i afseende på nittonde punkten af Utlåtandet N:o 2 föreslagit.

Tjugonde punkten, deri Utskottet ifrågasätter särskilda grunders tillämpande vid organisationen af Gotlands försvar, har, såsom af båda Kamrarna bifallen, blifvit Riksdagens beslut.

Tjugondeförsta punkten, i hvilken Utskottet föreslår tillsättande af en fortgående Svensk-Norsk vapen- och befästningskomité, har af båda Kamrarna blifvit bifallen, af Första Kammaren dock med uteslutande af orden "Svensk-Norsk". Då det står Kongl. Maj:t fritt, att, när så erfordras, vidtaga de anordningar, som kunna behövas för en samverkan i afseende på materielens utveckling mellan brödralanden, har Utskottet äfven för sin del ansett nämnda ord utan olägenhet kunna uteslutas, hvarföre det får tillstyrka,

att Andra Kammaren med afseende på tjugondeförsta punkten måtte fatta enahanda beslut med Första Kammaren.

Tjugondeandra punkten, i hvilken Utskottet föreslår: "att Riksdagen hos Kongl. Maj:t måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t efter pröfning af de grunder till arméens organisation, hvilka här ofvan blifvit anförda, behagade om möjligt till den riksdag, som sammanträder år 1869, låta uppgöra och framlägga fullständigt förslag till arméens organisation med dermed sammanhängande frågor," har af Andra Kammaren blifvit återförvisad, men af Första Kammaren godkänd med följande förändrade ordalydelse: "att Riksdagen hos Kongl. Maj:t måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t, efter pröfning af de grunder till arméens organisation, hvilka i detta Utlåtande blifvit anförda, behagade låta uppgöra och framlägga fullständigt förslag till försvarsverkets ordnande."

Då Utskottet för sin del ej funnit någon olägenhet vid denna förändrade ordalydelse, hvilken äfven törhända närmare motsvarar Andra Kammarens önskan än den af Utskottet föreslagna, får Utskottet tillstyrka:

att Andra Kammaren i afseende på *tjugondeandra punkten* måtte fatta samma beslut, som Första Kammaren och att densamma följaktligen måtte erhålla följande lydelse: "att Riksdagen hos Kongl. Maj:t måtte i underdånighet anhålla, det Kongl. Maj:t efter pröfning af de grunder till arméens organisation, hvilka i detta Utlåtande blifvit anförda, behagade låta uppgöra och framlägga för Riksdagen fullständigt förslag till försvarsverkets ordnande."

Stockholm den 3 Maj 1867.

På Utskottets vägnar:

S. G. von Troil.

Reservation:

af Herr G. Bjerkander: "Jag fruktar för att Utskottet, genom det nu framställda sammanjemkningsförslaget, har gjort den, för hela vårt land så viktiga frågan, "Försvarsverkets ordnande", omöjlig för denna riksdag — åtminstone kan jag icke biträda ett förslag om fördubblad vapenskyldighet för Svenska folket, under så obestämda och sväfvande löften, som nu blifvit framställda såsom suppleerande förra förslaget 3:dje punkt. — Den stora jordbrukande klassen, representerande sextiotusen hela mantal i vårt land, som bär indelningsverkets hela tunga, skall aldrig godvilligt åtaga sig en krigstjänst i den utsträckning, som nu är ifrågasatt, utan att

detta indelningsverk totalt upphäfves, utan några "om och men", och jag tror att Statsmagterna böra noga betänka sig, innan de taga ett nytt steg på den bana, som deras företrädare under mindre upplysta tider beträdt.

Att fäderneslandets försvar skulle mindre intressera jordegarna än andra samhällsklasser vore orimligt, och beskyllningarne för "egennyttiga anspråk", som mot dem utslungas i tal och skrift, må återfalla på dem från hvilka de utgått; — desse skola också ansvara för följderna, om vi i farans stund stå redlöse mot en öfvermäktig fiende, ty de af skatter nedtryckta jordbrukarne hafva aldrig fordrat något annat än rättvisa; och knektekontrakterna äro icke "fraser", som man påstått, ehuru de i vissa delar blifvit af Statsmagterna hittills så behandlade. På dessa i korthet anförda skäl, måste jag, såsom folkrepresentant, i rättvisans namn, förorda afslag å hela Betänkandet, hänvisande i öfrigt till min, förra Betänkandet vidfogade reservation i tillämpliga delar."